

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek
pt.: *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”*
wykonanej pod opieką promotorską
Pani dr hab. inż. arch. Doroty Winnickiej - Jasłowskiej, Prof. PŚ
na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej

1. Podstawa opracowania

- 1.1. Zlecenie Przewodniczącej Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Śląskiej, Pani dr. hab. inż. arch. Aliny Pancewicz, prof. PŚ, na opracowanie recenzji rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek: pismo nr RD. AiU.512.7.2024 z dnia 22.11.2024.
- 1.2. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., art. 187 (Dz. U. z 2023 r. poz. 742) z późniejszymi zmianami
- 1.3. Rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”* (oprawiony w twardą okładkę dwustronny wydruk komputerowy w formacie A4), Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice 2024.

2. Ocena części formalnej rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”* jest jednotomowym, ilustrowanym opracowaniem w formie dwustronnego wydruku komputerowego formatu A4 o objętości 314 numerowanych stron oraz aneksu zawierającego *Katalog budynków szkół* wybranych do badań

in situ (28 stron A4), *Tabelę oceny eksperckiej budynków szkół wybranych do badań in situ* (1 strona A4, 2 strony A3) oraz *Kwestionariusz pytań do wywiadu swobodnego* (3 strony A4). Pracę opracowano i przedstawiono do oceny w dyscyplinie *architektura i urbanistyka*.

Struktura formalna rozprawy doktorskiej odbiega nieco od struktury podobnych opracowań naukowych. Po stronie tytułowej zamieszczono *Podziękowania*, a następnie *Spis Treści* (str. 6 - 9). Pracę podzielono na dwie części: *Część pierwszą*, którą Doktorantka nazywa teoretyczną (str. 10 - 198); oraz *Część drugą* nazwaną przez Doktorantkę praktyczną (str. 200 - 278). W *Części drugiej* zawarto, niesłusznie z punktu widzenia struktury pracy: *Słownik pojęć* (str. 280 - 284), *Bibliografię* (str. 286 - 295), *Spis rysunków* (str. 296 - 300) oraz *Streszczenia w języku polskim i angielskim* (str. 302 - 310). Rozdziały te nie są merytoryczne i powinny być wyłączone z tej części pracy. Pracę zamyka *Aneks* (str. 296 - 300), w którym zawarto A) *Katalog budynków szkół wybranych do badań in situ* (28 stron A4), B) *Tabelę oceny eksperckiej budynków szkół wybranych do badań in situ* (1 strona A4, 2 strony A3) oraz C) *Kwestionariusz pytań do wywiadu swobodnego* (3 strony A4). Na *Część pierwszą* składają się cztery rozdziały. Są nimi kolejno: ROZDZIAŁ 1 *Wstęp* (str. 12 - 28); ROZDZIAŁ 2 *Stan badań* (str. 30 - 62); ROZDZIAŁ 3 *Architektura budynku szkolnego w Polsce. Proces przemian po II wojnie światowej do czasów współczesnych* (str. 64 - 158); ROZDZIAŁ 4 *Współczesne uwarunkowania projektowania budynku szkolnego w XXI wieku* (str. 160 - 198). Na *Część drugą* składa się sześć rozdziałów. Są nimi: ROZDZIAŁ 5 *Badania własne w wybranych współczesnych budynkach szkół w Polsce. Analiza stanu badań in situ* (str. 202 - 257); ROZDZIAŁ 6 *Zalecenia projektowe dotyczące kształtowania architektury budynków szkół podstawowych w Polsce* (str. 258 - 274); ROZDZIAŁ 7 *Podsumowanie* (str. 276 - 278); ROZDZIAŁ 8 *Słownik pojęć* (str. 280 - 284), ROZDZIAŁ 9 *Bibliografia* (str. 286 - 300) oraz ROZDZIAŁ 10 *Streszczenia w języku polskim i angielskim* (str. 302 - 310).

Struktura pracy została przedstawiona przez Autorkę na str. 24 i 25 w podrozdziale 1.3. *Budowa pracy*. Budowa pracy została tu jasno i przejrzysto omówiona, jakkolwiek, jak już wspomniano powyżej, wątpliwość budzi struktura *Części drugiej*, w której zamieszczono rozdziały nie mające charakteru merytorycznego. Ponadto, w opinii Recenzentki, brak w pracy podsumowania i wniosków końcowych dla całości pracy. Ostatnie Podsumowanie pojawia się jako jeden z rozdziałów *Części drugiej* - 7 *Podsumowanie* (str. 276 - 278). Umieszczenie podsumowania w tym miejscu sugeruje, że jest to podsumowanie rozważań omawianych tylko w drugiej części pracy. Dysertacja zaś stanowić ma spójną całość. Wnioski końcowe zatem, powinny dotyczyć całości pracy.

Jasno określony jest przedmiot badań (1.2. *Temat, cel i zakres pracy*, str. 21) dotyczący architektury i ewolucji modelu budynku szkolnego w Polsce. W tym też podrozdziale przedstawiony jest cel i zakres pracy. Metody badawcze przedstawione zostały w podrozdziale 1.4.

Metodyka badań (str.25). Doktorantka wyjaśnia genezę podjęcia badań we *Wprowadzeniu* (1.1., str. 12). *Stan badań* wyodrębniony został jako osobny rozdział *Części pierwszej* (str. 30-62).

Praca jest bardzo ciekawa, a temat aktualny i wart przeprowadzonych badań. Rozprawę czyta się z zainteresowaniem. Przyjemność lektury wynika też z dobrego opracowania edytorskiego tekstu. Duża czcionka, stosowne akapity, jasny podział na części, rozdziały i podrozdziały nadają dysertacji czytelności i przejrzystości. Cenne są autorskie schematy zastosowane do ilustracji zagadnień, które Autorka uznała za wymagające graficznego uszczegółowienia.

W opracowaniu pojawiają się drobne literówki, np. na str. 13 napisano „...w roku przystąpienie do UE wprowadzono nowy system kształcenia nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów, który obejmował kształcenia na poziomie wyższych studiów licencjackich oraz pełnych magisterskich...” a powinno być „...w roku przystąpienia do UE wprowadzono nowy system kształcenia nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów, który obejmował kształcenie na poziomie wyższych studiów licencjackich oraz pełnych magisterskich...” Doktorantka nie uniknęła też błędów stylistycznych np. w zdaniu: „...Istotnym kryterium budynku szkolnego jest jego lokalizacja w strukturze miasta/wsi...” (str. 216). Należy wskazać o kryterium czego chodzi w tym zdaniu, np. *kryterium analizy budynku* lub *kryterium oceny budynku*. Recenzentka jest jednak pod wrażeniem znikomej ilości literówek, błędów ortograficznych i stylistycznych. Praca została dobrze opracowana redakcyjnie.

Bardzo cenny jest załączony materiał ilustracyjny, szczególnie fotograficzny autorstwa samej Doktorantki wykorzystany do opracowania *Katalogu budynków szkół wybranych do badań in situ*, (Aneks, A). Zdjęcia stanowią doskonałą ilustrację opisanych przykładów. Niestety nie ma tytułów, numeracji oraz zestawienia zdjęć w Aneksie A.

Bardzo cenne jest autorskie opracowanie tabel. Ich czytelność jest jednak w niektórych wypadkach ograniczona przez zastosowanie zbyt małej czcionki. Poza tym *Tabele oceny eksperckiej budynków szkół wybranych do badań in situ* (Aneks B) nie są w *Spisie tabel* (str. 300) ani zatytułowane ani ponumerowane. Brak numeracji stron aneksu wprowadza dezorientację w zakresie struktury pracy. Według Recenzentki zawartość Aneksu A oraz Aneksu B powinny znaleźć się w zakresie *Drugiej części* pracy.

Rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: „*Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym*” pod względem formalnym spełnia wymagania stawiane przed tego typu opracowaniami naukowymi.

3. Ocena części merytorycznej rozprawy doktorskiej

Oceniana rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: „*Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym*” podejmuje problematykę ewolucji budynku szkoły podstawowej w kontekście przemian edukacyjnych, organizacyjnych i społecznych na przełomie XX i XXI wieku, gdzie ewolucja ta rozumiana jest jako proces przemian funkcjonalno-przestrzennych, użytkowych, technologicznych i aranżacyjnych.

Autorka we WSTĘPIE w *Części pierwszej* pracy, w podrozdziale 1.1. *Wprowadzenie* (str. 12) wprowadza do tematyki pracy i wyjaśnia genezę podjęcia tematu. Dynamiczne zmiany oświatowe zaistniałe w drugiej połowie XX wieku i ich kontynuacja na początku wieku XXI oraz współczesne reformy szkolnictwa w pełni uzasadniają potrzebę ponownego zdefiniowania pojęcia „szkoła” rozumianego jako instytucja oraz jako budynek i jego otoczenie. Ponadto zmiany demograficzne oraz sytuacja nadzwyczajna, jaką była pandemia COVID-19 stały się dla Autorki przyczynkiem do podjęcia tematu. Doktorantka zauważa też potrzebę zdefiniowania aktualnych wytycznych projektowych do projektowania szkół podstawowych w Polsce z uwagi na dynamiczne pojawianie się zmian dotyczących organizacji i kształtowania szkół podstawowych w Polsce.

W podrozdziale 1.2. *Temat, cel i zakres pracy* (str. 21) Autorka jasno omawia przedmiot badań. Recenzentka ma natomiast wątpliwości do pojawiającego się w tym podrozdziale określenia celu badań. Cel badawczy opisuje Doktorantka za pomocą czterech podpunktów, gdzie trzy pierwsze określone są jako analizy. *Analiza* jest metodą prowadzenia badań, a nie celem. *Analizy* służą do osiągnięcia celu/celów. Opracowanie „...zaleceń projektowych dotyczących kształtowania współczesnych budynków szkół podstawowych w Polsce...” (zawarte w czwartym podpunkcie omawiającym cel badań, str. 23) stanowi raczej cel wdrożeniowy, a nie badawczy. Istotę celu naukowego najlepiej oddaje sformułowanie: „... Wynikowym celem jest określenie współczesnego modelu budynku szkoły podstawowej [...] dostosowanego do „...aktualnych systemów edukacyjnych i modeli nauczania, ukierunkowanych na holistyczny rozwój dziecka i jego funkcjonowanie w społeczeństwie...” (str. 23). Opracowany model obiektów szkolnych ma uwzględniać dostępne technologie i rozwiązania projektowe, aby być środowiskiem nauczania na miarę XXI wieku. W opinii Recenzentki bardziej zrozumiałe niż opis celu naukowego i bardziej uzasadnione naukowo są postawione przez Doktorantkę pytania badawcze (str.23). Zakres pracy omawia Autorka w tym samym rozdziale przed omówieniem celu. Zakres ten jest tu omówiony ogólnie z podziałem na zakres *Części pierwszej*, którą Autorka nazywa teoretyczną oraz zakres *Części drugiej*, którą Autorka nazywa praktyczną. Szczegółowe omówienie zakresu *Części drugiej* wraz z przedstawieniem kryteriów doboru

obiektów do badań in situ Doktorantka postanowiła przedstawić w, jak pisze (str. 22) „...dalszych etapach pracy...” czyli w *Części drugiej*.

W podrozdziale 1.3. *Budowa pracy* (str.24) Doktorantka opisuje precyzyjnie strukturę pracy. Struktura ta budzi pewne wątpliwości Recenzentki. Korzystniejsze dla budowy pracy byłoby wyłącznie *Wstępu z Części pierwszej* i potraktowanie go zgodnie z jego rolą jako wstęp do całości pracy i przedstawienie go na początku dysertacji, przed *Częścią pierwszą*. *Część druga* zaś według Recenzentki powinna zawierać tylko rozdziały merytoryczne. O ile oczywiście *Podsumowanie* tej części jest wskazane, o tyle brakuje po *Części drugiej* osobnego rozdziału z podsumowaniem i wnioskami z całej pracy. Rozdziały *Słownik pojęć*, *Bibliografia* i *Streszczenia w języku polskim i angielskim* powinny być potraktowane jako odrębne. Niezrozumiałe dla Recenzentki jest też zawarcie w Aneksie istotnych z punktu widzenia prowadzonych badań: *Katalogu budynków szkół wybranych do badań in situ*, który należy potraktować jako karty przykładów, których brakuje w części badawczej pracy. W Aneksie również zamieszcza Doktorantka *Tabelę oceny eksperckiej budynków szkół wybranych do badań in situ*, która również powinna się znaleźć w części badawczej pracy.

Metody badawcze opisano w podrozdziale 1.4 *Metodyka badań* (str.25). Zastosowano metodę opartą na badaniach literaturowych oraz metodę badań in situ z wykorzystaniem metody oceny środowiska zbudowanego POE (Post Occupancy Evaluation). Pracę badawczą podzielono na cztery etapy. Etap pierwszy zaprogramowany został logicznie. W etapie drugim względne jest pojęcie „**ciekawe** rozwiązania architektoniczne” w kontekście doboru budynków do badań naukowych. Etap trzeci oraz etap czwarty zaplanowano konsekwentnie. Poszczególne etapy wynikają z opracowań etapów wcześniejszych.

Cały ROZDZIAŁ 2 poświęca Doktorantka, na *Stan badań* (str. 30 - 62). Opracowanie stanu badań dla przedmiotu badań jest jednym z kluczowych elementów dobrze przygotowanej dysertacji. W recenzowanej pracy ta część przygotowana jest bardzo starannie. Doktorantka przytacza polskie i zagraniczne publikacje oraz wyniki badań związanych z zakresem dysertacji prowadzonych w dyscyplinie architektura i urbanistyka. Przede wszystkim omówione są pozycje związane z kształtowaniem przestrzenno-formalnym oraz funkcjonowaniem budynków szkolnych, ze szczególnym uwzględnieniem szkół podstawowych. Stan badań obejmuje też dokumenty i opracowania „...natury legislacyjnej, ustawodawczej i edukacyjnej, w tym z zakresu pedagogiki i psychologii...” (str.30). Bardzo przejrzysty jest podział opracowań publikacyjnych na cztery grupy: 1) architektura i projektowanie budynków szkolnych w XX i XXI wieku w opracowaniach polskich i zagranicznych; 2) przemiany oświatowe i edukacyjne w Polsce; 3) legislacja i podstawy prawne w aspekcie projektowania budynków szkolnych w Polsce; 4) metodyka badań jakościowych w architekturze. Konsekwentnie, podzielono rozdział na podrozdziały przypisane do tak określonych grup tematycznych. Wszystkie grupy zostały

szczegółowo omówione. Rozdział kończy podrozdział 2.6. *Podsumowanie*, w którym Doktorantka ustosunkowuje się do zawartych w rozdziale danych dotyczących stanu badań i wyciąga wnioski mające skutkować określeniem kierunku dalszych badań.

ROZDZIAŁ 3 *Architektura budynku szkolnego w Polsce. Proces przemian po II wojnie światowej do czasów współczesnych* (str. 64 - 158) jest bardzo cenny ze względu na przedstawione w nim wnikliwe badania literaturowe, ale również ze względu na wniesione wartości edukacyjne. Na początku rozdziału Autorka przedstawia definicje oraz typy szkół w Polsce (str. 64). Następnie Doktorantka przechodzi do szerokiego opisu architektury budynku szkolnego w Polsce po II wojnie światowej (str. 71 – 97) przyglądając się latom 40 i 50 XX w, a więc czasom odbudowy po zniszczeniach wojennych (str. 71), latom 60 i 70 XX wieku, koncentrując się na zagadnieniu typizacji obiektów szkolnych (str.74), latom 80 i 90 XX w. w kontekście przemiany ustrojowej (str.87), początkowym latom XXI wieku – do teraz (str. 95). Wszystkie te zagadnienia przedstawione są wnikliwie, z wykorzystaniem wielu cennych źródeł literaturowych przytoczonych w przypisach do rozdziału oraz na końcu pracy w *Bibliografii*. Znamienne jest pozyskanie materiału ilustracyjnego przedstawiającego projekty szkół bezpośrednio od Autorów projektów. Podrozdział *Rozwój architektury budynku szkolnego w Polsce po II wojnie światowej* zakończony jest *Podsumowaniem* (str.155), w którym w sposób usystematyzowany przedstawiono wszystkie poddane wcześniej analizie dane. Opracowano je i posegregowano. Przeprowadzono dyskusję naukową, która pozwoliła na wyciągnięcie wniosków. Omówione tu badania pozwoliły na wygenerowanie zestawienia głównych cech architektury szkoły w Polsce i jej kierunków przemian na przestrzeni okresu od II wojny światowej do dziś. Uwzględniono przy tym założenia wynikające z wdrożonych reform oświatowych w Polsce w badanym okresie. Zestawienie to przedstawiono w sposób czytelny, zrozumiały i prawidłowo opracowany edytorsko w tabeli 1, (str.102 – 103).

Po przyjrzeniu się architekturze budynku szkolnego w Polsce po II wojnie światowej, przystąpiono do opisu badań nad czynnikami determinującymi rozwój architektury budynku szkolnego w Polsce. Na podstawie wnikliwych badań literaturowych określono sześć zakresów tematycznych, według których postarano się wyodrębnić i usystematyzować czynniki oddziałujące i mające wpływ na kształtowanie, rozwój i organizację budynku szkolnego w Polsce. Zakresy te to: 1) przemiany i rozwój nauk pedagogicznych oraz psychologii środowiskowej; 2) przemiany społeczne wraz z rozwojem technologii informacyjnej; 3) przemiany projektowe wraz z rozwojem technologii budowlanych; 4) przemiany legislacyjne; 5), zagraniczne idee i trendy w projektowaniu szkół; 6) edukacja w kontekście pandemii COVID-19 (str. 104). W podrozdziale 3.3.1. *Przemiany pedagogiczne w ujęciu międzynarodowym i ich wpływ na polskie szkolnictwo* (str. 105 – 115) Doktorantka skupia się na przeanalizowaniu poglądów pedagogicznych zagranicznych myślicieli, uczonych i praktyków, których działania miały zasadniczy

wpływ na organizację, projektowanie i architekturę polskich szkół. Podrozdział rozpoczyna przegląd myśli polskich pedagogów, których działania przełożyły się bardziej na teorię niż na praktykę projektową. Wpływ psychologii społecznej, psychologii rozwojowej, psychologii środowiskowej na kształtowanie obiektów szkolnych podsumowano syntetycznie tabelą 2 (str. 122) prezentującą wskazówki dotyczące projektowania przestrzeni szkolnej w odniesieniu do wybranych dziedzin psychologii. W dalszych rozważaniach Doktorantka analizuje wpływ przemian społecznych, wraz z rozwojem technologii informacyjnej, przemian projektowych wraz z rozwojem technologii budowlanych oraz przemian legislacyjnych na edukację, kształtowanie i organizację szkół. Dokonano też analizy przypadku szczególnego jakim była niewątpliwie pandemia COOVID-19. W *Podsumowaniu* (str.155) dokonano przemyślanego zestawienia czynników zewnętrznych mających wpływ na rozwój budynku szkolnego w Polsce od zakończenia II wojny światowej do dziś. Zestawienie to przedstawiono jako schemat na rysunku 31 (str. 158).

Ciekawy badawczo i wartościowy edukacyjnie jest ROZDZIAŁ 4 *Współczesne uwarunkowania projektowania budynku szkolnego w XXI wieku* (str. 160 - 198). Doktorantka opisuje tu i analizuje obowiązujące założenia reformy oświaty oraz funkcjonujący w Polsce system edukacyjny w odniesieniu do systemu obowiązującego w Unii Europejskiej. Następnie opisuje i analizuje aktualne uwarunkowania formalno-prawne w zakresie projektowania budynków szkolnych w Polsce. Przytoczone zostały przepisy i wymagania techniczne oraz przeanalizowane założenia programu funkcjonalno-użytkowego. Ciekawą część tego rozdziału stanowi analiza danych zawartych w wytycznych polskich architektów, projektantów dotyczących projektowania budynków szkolnych w Polsce. Jest to w pewnym sensie rozszerzenie stanu badań, ale w tej części pracy rozbudowano go o syntetyczne zestawienie wybranych wytycznych w tabeli 3 (str. 174). W podrozdziale 4.4. *Współczesna architektura budynków szkolnych w wybranych krajach europejskich* (str. 175 – 187) zapoznajemy się z przykładami szkół w Belgii, Holandii, Finlandii, Danii i Szwajcarii. Dobór przykładów oparto na rankingu najlepszych systemów edukacji w Europie. Analizy poparto bardzo ładnie opracowanymi kartami przykładów. W wyniku analiz wyszczególniono i opisano współczesne kryteria projektowe szkół. Rozdział 4 zakończono Podsumowaniem (str.194 – 198), które zamyka opracowany przez Autorkę schemat prezentujący współczesne kryteria charakteryzujące optymalnie zaprojektowaną przestrzeń szkoły. W opinii Recenzentki na tym mogłaby się z sukcesem zakończyć praca badawcza. Przedstawione badania literaturowe pozwoliły Doktorantce już na tym etapie na określenie współczesnego modelu budynku szkoły podstawowej dostosowanego do aktualnych systemów edukacyjnych i modeli nauczania uwzględniającego dostępne technologie i rozwiązania projektowe, co stanowiło główny cel pracy.

Część druga pracy obejmuje przede wszystkim badania własne Autorki w wybranych współczesnych budynkach szkół w Polsce oraz zalecenia projektowe dotyczące kształtowania architektury budynków szkół podstawowych w Polsce.

W ROZDZIALE 5 *Badania własne w wybranych współczesnych budynkach szkół w Polsce. Analiza badań in situ* (str. 202 – 257) w podrozdziale 5.1. *Założenia wyjściowe – cel i zakres badań, metody i narzędzia badawcze* (str. 202 – 215) pisze Autorka „...Niniejszy rozdział poświęcony został wieloaspektowej analizie budynków szkół podstawowych w Polsce, wytypowanych zgodnie z przyjętymi kryteriami do badań in situ, które potwierdzają powyższe założenie i stanowią tym samym współczesny model budynku szkolnego, zaprojektowany na miarę XXI wieku...” (str.202) I dalej „...Celem przeprowadzonych badań in situ była analiza wybranych budynków szkół podstawowych w Polsce powstałych po 2000 roku...” (str. 203). Opracowanie tego rozdziału nie jest dla Recenzentki w pełni zrozumiałe. Celem badań, jak już wspomniano nie może być analiza, która jest metodą prowadzenia badań, a nie ich celem. Celem więc mogło być dla Autorki potwierdzenie, że zdefiniowany już w *Części pierwszej* model budynku szkoły podstawowej dostosowanej do aktualnych systemów edukacyjnych i modeli nauczania uwzględniający dostępne technologie i rozwiązania projektowe, znajduje odzwierciedlenie w budynkach szkół podstawowych w Polsce powstałych po 2000 roku. W takim jednak wypadku, nie przekonują Recenzentki przyjęte kryteria doboru przykładów. Przykłady bowiem dobrała Autorka takie, które spełniają powyższe kryteria, co opisuje Autorka na str. 208 „... wytypowano obiekty szkolne cechujące się nowoczesnymi rozwiązaniami, spełniające w założeniu optymalne warunki...”. Gdyby zaś chcieć ocenić np. na ile szkoły w Polsce wpisują się w zdefiniowany model, należałoby zmienić kryteria doboru przykładów (np. szkoły podstawowe w Polsce powstałe po 2015 r) i ocenić np. procentowo jaki odsetek nowych szkół podstawowych w Polsce spełnia kryteria opracowanego modelu. Opisy wybranych przykładów zrobione są bardzo starannie, zawierają dużo cennych informacji w podziale na: lokalizację i działkę szkolną; zagospodarowanie terenu szkoły; bryłę i fasadę budynku; układ funkcjonalny; komunikację wewnętrzną; strefę wejściową; strefę dydaktyczną, strefę sportową; przestrzeń wspólną; aranżację i wykończenie wnętrza. Również starannie opracowano kwestionariusz pytań do wywiadu swobodnego. Wywiad swobodny należy tu potraktować jako ciekawy dodatek do rozważań, a nie część badań ze względu na dobór grupy, w ramach której wywiad ten został przeprowadzony. Jak pisze Doktorantka „...W każdym z obiektów przeprowadzono wywiad swobodny z Dyrekcją lub użytkownikiem przez nią wskazanym...” (str.250). Recenzentka uważa, że ROZDZIAŁ 5 stanowi ciekawą ilustrację oraz podbudowę czy też dopełnienie dla badań zawartych w *Części pierwszej*, jej wzbogacenie oraz posiada niewątpliwie dużą wartość edukacyjną, a jego opracowanie może w przyszłości posłużyć do badań szczegółowych dotyczących obiektów szkół podstawowych w Polsce.

ROZDZIAŁ 6 *Zalecenia projektowe dotyczące kształtowania architektury budynków szkół podstawowych w Polsce* (str. 258 – 274) to zestaw bardzo cennych wytycznych do projektowania współczesnych szkół podstawowych. W opinii Recenzentki zestawienie jest odpowiedzią na cel wdrożeniowy.

PODSUMOWANIE (str. 276 - 278) zawiera wnioski opisane tekstem ciągłym bez ich wyszczególnienia jako podrozdział. W tym też rozdziale Doktorantka pisze, że wynikowym celem pracy było „...określenie cech współczesnego modelu szkoły podstawowej...” (str. 276). Tak sformułowany cel został spełniony. Tezy w brzmieniu „... Architektura współczesnych budynków szkół podstawowych w Polsce dostosowana jest do wymogów legislacyjnych a także wynika ze współczesnych potrzeb edukacyjnych i społecznych cechując się przy tym nowatorskimi rozwiązaniami w kontekście projektowania przestrzeni szkolnej...” (str. 276) nie da się udowodnić na podstawie analizy dziewięciu przykładów, których kryteria wyboru odpowiadają założeniom, które mają zostać dopiero w toku badań udowodnione. W opinii Recenzentki jednak teza w ogóle nie musiała być w pracy postawiona. Realizacja celu badawczego oraz odpowiedź na pytania badawcze w wypadku opracowanego w pracy przedmiotu badań w zupełności wystarczają.

Pomimo wyszczególnionych uwag, ogólna ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”* jest pozytywna.

4. Podsumowanie

Dysertacja doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek pt.: *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”* jest opracowaniem naukowym, wykonanym w oparciu o logicznie dobrane metody badawcze. Główne cele badawcze zostały zrealizowane. Lektura dysertacji dostarcza wiele informacji na temat architektury budynków szkolnych, zwłaszcza szkół podstawowych, uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych, organizacji szkoły jako instytucji, rozwiązań prawnych, bardzo ciekawej historii rozwoju szkoły w Polsce, aktualnego systemu funkcjonowania szkół i oczekiwań społecznych w tym zakresie. W związku z powyższym, dysertacja doktorska Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek poszerza zasób wiedzy w dyscyplinie *architektura i urbanistyka* w Polsce, przyczyniając się do jej rozwoju.

Poziom merytoryczny rozprawy Recenzentka ocenia jako dobry, nie odbiegający od standardów. Doktorantka wykazała się ogromną wiedzą. Widać też wielki wkład pracy w wykonanie

badzeń. Mimo zauważonych uchybień, przedstawiona do recenzji dysertacja jest opracowaniem wartościowym. Na uznanie zasługuje wnikliwe opracowanie stanu badań i ukierunkowanie prac w stronę zdiagnozowanej przez Doktorantkę luki badawczej. Bardzo cenne jest wykorzystanie własnej, autorskiej dokumentacji fotograficznej oraz opracowanie autorskich tabel.

5. Konkluzja

Doktorantka opanowała warsztat naukowy i wykazała się bardzo dużą ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie naukowej *architektura i urbanistyka*. Doktorantka wpisała się w bardzo aktualny nurt tematyki badawczej, poszerzając zakres wiedzy w dyscyplinie naukowej *architektura i urbanistyka*. Przeprowadzony w pracy doktorskiej wywód pozwolił zrealizować przyjęte główne cele badawcze i odpowiedzieć na postawione pytania badawcze.

Recenzentka stwierdza niniejszym spełnienie przez Panią mgr inż. arch. Weronikę Skowronek w rozprawie doktorskiej pt. *„Rozwój budynku szkolnego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Współczesne rozwiązania architektoniczne w kontekście wymagań stawianych obiektom szkolnym”* merytorycznych kryteriów i wymogów wynikających z art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., (Dz. U. z 2023 r. poz. 742) z późniejszymi uzupełnieniami. Tym samym Recenzentka wnosi do Przewodniczącej Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka w Politechnice Śląskiej o kontynuację procedury, przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie Pani mgr inż. arch. Weroniki Skowronek do publicznej obrony.

Prof. dr hab. inż. arch. Magdalena Jagiełło-Kowalczyk

Podpisano odręcznie przez autora

Kraków, 14.03.2025